Małgorzata Mieczkowska*

**WOKÓŁ PARTYCYPACJI POLITYCZNEJ
MNIEJSZOŚCI IMIGRANCKICH W POLSCE
– MNIEJSZOŚĆ WIETNAMSKA
A WYBORY SAMORZĄDOWE W 2014 ROKU**

Społeczność wietnamska w Polsce jest grupą o charakterze imigranckim, a początki jej pobytu na ziemiach polskich sięgają końca lat pięćdziesiątych XX wieku. W pierwszym okresie migracja wietnamska do Polski związana była z działaniami pomocowymi, jakich Polska – w ramach bloku państw komunistycznych – udzielała Demokratycznej Republice Wietnamu (m.in. poprzez przyjmowanie na studia młodzieży wietnamskiej). Na charakter późniejszego (po 1989 r.) pobytu Wietnamczyków rzutowała migracja ekonomiczna (wyjazdy w poszukiwaniu lepszych warunków życia). Wskazuje się na zróżnicowanie społeczności wietnamskiej zależne od czasu pojawienia się w Polsce – osoby, które przyjechały w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku (w ramach wymian studenckich), są dobrze zintegrowane ze społeczeństwem polskim, znają polski język i kulturę, osoby z późniejszej emigracji ekonomicznej, o ustabilizowanej sytuacji ekonomicznej i prawnej, w większości są także zintegrowane. W najgorszej sytuacji są osoby niedawno przybyłe, z nieuregulowaną sytuacją prawną i bez znajomości języka polskiego¹. W badaniach nad imigrantami podkreśla się, że Wietnamczycy „jako jedyna większa zbiorowość o nieeuropejskim

* dr Małgorzata Mieczkowska, Instytut Politologii i Europeistyki Uniwersytet Szczeciński, e-mail: kwietny@gmail.com

¹ *Mapowanie migrantów w Warszawie. Opracowanie wstępne*, Warszawa, maj 2014, s. 30–31.

pochodzeniu jest uważana za dobrze adaptującą się w naszym społeczeństwie”². Jednym ze sposobów wyjaśnienia tego stanu rzeczy jest wskazanie na wpływ kultury pochodzenia, ukształtowanej „w toku burzliwej historii Wietnamu, bogatej w wojny i zabory” i wpływającej na procesy adaptacyjne w zmienionej sytuacji kulturowo-społecznej³.

W literaturze przedmiotu występują zróżnicowane dane dotyczące liczebności społeczności wietnamskiej w Polsce. Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku przy pytaniu o identyfikację etniczno-narodowościową narodowość wietnamską zadeklarowało 4027 osób⁴, zaś przy pytaniu o język używany w domu – język wietnamski podało 3360 osób⁵. Pamiętać jednak należy, że ogólna liczba Wietnamczyków w Polsce jest większa, ponieważ imigranci przebywający w Polsce czasowo (stali mieszkańcy innych krajów) nie są wliczani w badaniach spisowych do ludności Polski faktycznie zamieszkałej⁶, ponadto część tej ludności ma nieuregulowaną sytuację prawną dotyczącą ich pobytu. W różnego rodzaju szacunkach liczbę Wietnamczyków w Polsce określa się w przedziale 25–35 tys. osób⁷. Najwięcej Wietnamczyków żyje w województwie mazowieckim – w 2013 roku notowano tam 10 839 osób narodowości wietnamskiej, które miały ważne karty pobytu wydane przez wojewodę mazowieckiego⁸. Wskazuje się, że ponad 73% obywateli Wietnamu mieszkających w Polsce stałe przebywa właśnie w tym województwie⁹. Szczególną rolę w osadnictwie wietnamskim pełni Warszawa, na jej terenie zameldowanych jest 3710 osób narodowości wietnamskiej, najwięcej na Ochocie – 1089 meldunków. W dalszej kolejności są takie dzielnice, jak Wola – 559 meldunków, Mokotów – 426 meldunków,

² S. Łodziński, D. Pudzianowska, M. Szaranowicz-Kusz, *Wprowadzenie. Analiza procesu przyznawania praw wyborczych na poziomie lokalnym cudzoziemcom z państw trzecich w wybranych krajach Unii Europejskiej*, w: *Prawa wyborcze dla cudzoziemców – tak czy nie? Analiza procesu przyznawania praw wyborczych na poziomie lokalnym cudzoziemcom z państw trzecich w wybranych krajach Unii Europejskiej*, red. S. Łodziński, D. Pudzianowska, M. Szaranowicz-Kusz, Warszawa 2014, s. 16.

³ *Spółeczność wietnamska w Polsce. Polityka migracyjna Wietnamu. Raport*, Wydział Analiz Migracyjnych, Departament Polityki Migracyjnej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Warszawa czerwiec 2007, s. 100–101.

⁴ *Ludność. Stan i struktura społeczno-demograficzna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, Warszawa 2013, s. 260.

⁵ Tamże, s. 272.

⁶ Tamże, s. 82.

⁷ *Spółeczność wietnamska...*, s. 36.

⁸ *Mapowanie migrantów...*, s. 14.

⁹ *Ludność. Stan...*, s. 87.

Włochy – 399 meldunków, Śródmieście – 294 meldunki, Praga Południe – 220 meldunków¹⁰.

Wśród społeczności wietnamskiej możemy obserwować ewolucję postaw wobec partycypacji politycznej w kraju zamieszkania. Dobrym przykładem zmian, jakie zachodziły w nastawieniu Wietnamczyków do udziału w życiu politycznym Polski są wyniki badania przeprowadzonego w województwie mazowieckim w gminie Lesznówola, charakteryzującej się wysokim odsetkiem imigrantów wietnamskich¹¹. Badania potwierdziły rozwój zainteresowania kwestiami polityki lokalnej wśród Wietnamczyków, respondenci wskazywali na potrzebę posiadania przedstawicielstwa politycznego w polskim systemie politycznym, zarówno w skali lokalnej, jak i centralnej. Jak zaznaczali autorzy raportu z badań: „liderzy społeczności wietnamskiej z gminy Lesznówola mieli poczucie, że spełnili już stawiane przez Polskę wymagania względem imigrantów planujących osiedlenie się tu na stałe i dlatego właśnie oczekują należnych im praw, m.in. praw wyborczych”¹². Jednym z czynników wpływających na wzrost zainteresowań pozyskaniem uprawnień politycznych stała się także wiedza o przemianach statusu ich rodaków, jakie dokonują się w sąsiednich państwach¹³. Autorzy badań zaznaczali, że „Rosnąca świadomość prawna i polityczna, (...) wydaje się być kluczem do zrozumienia i przewidzenia kolejnych – być może odważniejszych – kroków politycznych, jakie z dużym prawdopodobieństwem zostaną podjęte przez nich w przyszłości”¹⁴. W przytaczanych opiniach uwidacznia się idea, że zainteresowanie lokalnym życiem politycznym, wraz z gotowością do korzystania z praw wyborczych na poziomie lokalnym, stanowi czynnik wspierający

¹⁰ *Mapowanie migrantów...*, s. 23.

¹¹ Na terenie gminy znajduje się Wólka Kosowska, znane miejsce handlu prowadzonego przez imigrantów. Gminę Lesznówolę o obszarze 69,17 km² zamieszkiwały w 2014 roku 22 548 osoby, z czego prawie 10% stanowili cudzoziemcy, wśród których najliczniejsi byli Chińczycy (1199 osób) i Wietnamczycy (708 osób) – zob. szerzej: S. Łodziński, D. Pudżianowska, M. Szaranowicz-Kusz, *Wprowadzenie. Analiza...*, s. 19.

¹² M. Szaranowicz-Kusz, D.A. Zielińska, J. Pokojka, P. Dworżański, *Udział cudzoziemców w życiu politycznym wspólnot lokalnych. Bariery, obawy, perspektywy rozwoju. Wyniki badań jakościowych*, w: *Prawa wyborcze dla cudzoziemców – tak czy nie? Analiza procesu przyznawania praw wyborczych na poziomie lokalnym cudzoziemcom z państw trzecich w wybranych krajach Unii Europejskiej*, red. S. Łodziński, D. Pudżianowska, M. Szaranowicz-Kusz, Warszawa 2014, s. 46.

¹³ M.in. w Czechach, gdzie Wietnamczycy w 2012 roku uznani zostali za mniejszość narodową.

¹⁴ M. Szaranowicz-Kusz, D. A. Zielińska, J. Pokojka, P. Dworżański, *Udział cudzoziemców...*, s. 46.

konsolidację społeczności imigranckich, wpływający pozytywnie na integrację w państwie zamieszkania¹⁵.

Przedstawiciele mniejszości wietnamskiej po raz pierwszy w swej historii wzięli udział w polskich wyborach samorządowych w 2014 roku. Wydarzenie to stało się istotnym elementem integracji i procesu równouprawnienia tej mniejszości w państwie zamieszkania.

Polskie prawo wyborcze nie jest przychylne imigrantom, wskazuje się na ograniczone możliwości ich uczestnictwa w życiu politycznym i restrykcyjne w tym względzie regulacje prawne¹⁶. Według art. 10 Kodeksu wyborczego w wyborach do organów jednostek samorządu terytorialnego mogą kandydować obywatele polscy oraz Unii Europejskiej, niebędący obywatelami polskimi, mający skończone 18 lat i na stałe zamieszkujący obszar jednostki, do której organów kandydują¹⁷. Wskazuje się, że rozszerzenie praw wyborczych dla cudzoziemców nie jest jeszcze w Polsce istotnym wyzwaniem politycznym i społecznym, jednak sytuacja ta może ulec zmianie w dłuższej perspektywie czasowej¹⁸.

Udział przedstawicieli społeczności wietnamskiej w wyborach samorządowych daje możliwość spojrzenia na kwestie dotyczące partycypacji politycznej imigrantów z innej perspektywy niż dotychczasowe doświadczenia polityczne imigrantów w Polsce. Powodowane jest to startem kilkorga reprezentantów społeczności wietnamskiej z listy trzech komitetów wyborczych w dość zwartym obszarze – kandydowano do sejmiku województwa mazowieckiego, rady miasta Warszawy oraz rad dzielnic: Ochota, Włochy i Śródmieście.

W prezentowanym tekście podejmuję kwestie związane z funkcjonowaniem wizerunku kandydatów mniejszości wietnamskiej w mediach wraz z charakterystyką czynników wpływających na jego kształt podczas kampanii wyborczej.

Wizerunek publiczny stanowi „rodzaj niematerialnego obrazu” obiektu, rozpowszechniony przez media masowe z myślą o opinii publicznej¹⁹. Istotnym jest zatem sposób, w jaki obiekt jest odbierany przez społeczeństwo, jak odbija się

¹⁵ Tamże, s. 49.

¹⁶ Polska nie ratyfikowała europejskiej *Konwencji o uczestnictwie cudzoziemców w życiu publicznym na szczeblu lokalnym* z 5 lutego 1992 r. W Konwencji tej zostało zawarte prawo udziału w wyborach do władz lokalnych – zob. szerzej S. Łodziński, D. Pudzianowska, M. Szaranowicz-Kusz, *Wprowadzenie. Analiza...*, s. 12.

¹⁷ *Kodeks wyborczy*, ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r., Dz.U. 2011 r., Nr 21, poz. 112.

¹⁸ S. Łodziński, D. Pudzianowska, M. Szaranowicz-Kusz, *Wprowadzenie. Analiza...*, s. 8.

¹⁹ B. Dobek-Ostrowska, *Komunikowanie polityczne i publiczne*, Warszawa 2006, s. 360.

w jego świadomości (co ludzie myślą o obiekcie)²⁰. Będąc efektem subiektywnej wiedzy odbiorcy o obiekcie, wizerunek publiczny powstaje w oparciu o czynniki natury rozumowej (takie jak wiedza, doświadczenie, świadomość), emocjonalnej (np. uprzedzenia, oczekiwania, życzenia, obawy, lęki, nadzieje, przypuszczenia, sympatie, antypatie) i społecznej (normy otoczenia oraz tabu)²¹.

W badaniach nad wizerunkiem mniejszości wskazuje się na kwestie znaczenia wyobrażeń, jakie mamy o sobie, które powstały na podstawie relacji mniejszość–większość społeczeństwa i mniejszość–mniejszość, podkreśla się długotrwałość tego procesu i wpływ kontaktów bezpośrednich, szczególnie „w relacjach kultura globalna – kultura lokalna i media masowe”²². Zrozumiałym może być w tej sytuacji pewne zróżnicowanie między procesami powstawania wizerunku tradycyjnych grup mniejszości narodowych o autochtonicznym charakterze a procesem powstawania wizerunku grup imigracyjnych o allochtonicznym charakterze, wynikłe z zaistniałego czasu wzajemnych kontaktów między tymi grupami a większością społeczeństwa. Nie bez znaczenia jest także kwestia wpływu stereotypów²³. Wskazuje się, iż media masowe często tworzą portrety mniejszościowych grup etnicznych, w których ich członkowie mają więcej cech negatywnych niż pozytywnych w porównaniu do innych, dominujących grup społecznych²⁴.

Kreacja wizerunku związana jest z określonym celem (np. wyborczym) i powinna skutkować wywołaniem skojarzeń przydających obiektowi wartości i przyczyniających się do jego emocjonalnego odbioru²⁵. Wśród czynników determinujących proces kształtowania wizerunku podczas kampanii wyborczej wymienia się:

- sposób, w jaki podmiot różnicuje się od innych uczestników rywalizacji,

²⁰ B. Sobkowiak, *Public relations jako forma komunikowania masowego*, w: *Studia z teorii komunikowania masowego*, red. B. Dobek-Ostrowska, Wrocław 1999, s. 77.

²¹ M. Ryniejska-Kiełdanowicz, *Kształtowanie wizerunku Polski w Unii Europejskiej*, w: *Kształtowanie wizerunku*, red. B. Ociepa, Wrocław 2005, s. 13–14.

²² M. Ratajczak, *Postrzeganie mniejszości. Wizerunek mniejszości w telewizji publicznej w Polsce*, w: *Kształtowanie wizerunku*, red. B. Ociepa, Wrocław 2005, s. 142.

²³ Zob. szerzej T. Sasińska-Klas, *Stereotypy i ich odzwierciedlenie w opinii publicznej*, w: *Mity i stereotypy w polityce. Przeszłość i teraźniejszość*, red. A. Kasińska-Metryka i M. Gołoś, Toruń 2010, s. 7–20.

²⁴ T. Goban-Klas, *Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu*, Warszawa–Kraków 1999, s. 257.

²⁵ W. Cwalina, A. Falkowski, *Marketing polityczny. Perspektywa psychologiczna*, Gdańsk 2006, s. 153.

- wydarzenia, które dzieją się poza głównym nurtem kampanii, a które można wykorzystać,
- przynależność partyjna, która w systemach parlamentarnych jest elementem identyfikacji politycznej,
- program,
- cechy kandydata²⁶.

Istotnym elementem, wpływającym na możliwości powstawania i funkcjonowania odpowiedniego obrazu danej grupy, są jej relacje z resztą społeczeństwa. Stosunek do imigrantów pozostaje dla większości polskiego społeczeństwa „kwestią abstrakcyjną, a nie wynikającą z życiowej praktyki”. W przypadku Warszawy wskazywano na możliwości codziennego kontaktu między Polakami a Wietnamczykami przede wszystkim w miejscach handlu (Centrum Hal Targowych Marywilska) oraz w punktach oferujących usługi gastronomiczne (bary i restauracje etniczne). Zaznaczano także, że migranci wietnamscy lubią spędzać wolny czas w centrach handlowych. Kolejną przestrzenią potencjalnych kontaktów są polskie szkoły, do których uczęszczają wietnamskie dzieci²⁷.

Według danych krajowych sondaży, prowadzonych przez lata, Wietnamczycy należeli do grupy narodów, w stosunku do których przeważały nastawienia negatywne. Kategoria ta obejmowała narodowości z krajów o na ogół niższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego niż Polska, często bardziej odległych kulturowo²⁸. Zauważalny jednak był nierównomierny i niesystematyczny – w porównaniu z sytuacją sprzed kilkunastu – wzrost sympatii w ciągu ostatnich lat.

Tabela 1. Zmiany stosunku Polaków do Wietnamczyków w latach 1998–2013

Rok	Sympatia (w %)	Niechęć (w %)
1	2	3
1998	20	34
1999	21	38
2001	23	33
2002	24	35
2003	19	42

²⁶ B. Dobek-Ostrowska, *Komunikowanie polityczne...*, s. 361.

²⁷ *Mapowanie migrantów...*, s. 30–31.

²⁸ *Stosunek Polaków do innych narodów*, „Komunikat z badań CBOS” BS/12/2013, s. 7.

1	2	3
2004	17	38
2005	15	49
2006	18	42
2007	18	41
2008	28	31
2010	29	28
2011	30	26
2012	29	31
2013	25	32

Źródło: *Stosunek Polaków do innych narodów*, „Komunikat z badań CBOS” BS/12/2013, s. 4–5.

W badaniach nad możliwościami partycypacji politycznej imigrantów zwracano uwagę na zależność między stosunkiem do aktywności publicznej obcokrajowców „od stereotypowej wiedzy (...) o pochodzeniu etnicznym i kulturowym imigrantów (im bardziej są podobni do Polaków, tym lepiej mogą być przez nich oceniani) oraz ich postrzeganej zamożności (im bogatsi, tym lepiej)”²⁹. Wietnamczycy w tych badaniach przy pytaniu o zaakceptowanie ich w roli radnego uzyskiwali 65,4% poparcia i 27,1% jego braku wśród polskich respondentów. Podkreślano, że poziom akceptacji wzrasta wraz poziomem wykształcenia, wpływ ma także miejsce zamieszkania (większa akceptacja wśród mieszkańców dużych miast) i wiek (największe przyzwolenie dla obcokrajowca w roli radnego notowano w przedziale 35–44 lata)³⁰.

W wyborach samorządowych w 2014 roku odnotowano siedmioro kandydatów wietnamskich – pięciu mężczyzn i dwie kobiety, najmłodsza ze startujących miała 22 lata, najstarszy 69 lat. Reprezentowali oni trzy komitety wyborcze, jeden wystawiony przez ogólnopolskie ugrupowanie polityczne i dwa lokalne.

²⁹ S. Łodziński, D.A. Zielińska, „Polityczni” cudzoziemcy? Społeczne postrzeganie partycypacji politycznej imigrantów w Polsce. Wyniki badań ilościowych, w: *Prawa wyborcze dla cudzoziemców...*, s. 24.

³⁰ Tamże, s. 31–32.

Tabela 2. Wietnamscy kandydaci w wyborach samorządowych 2014 roku

Imię i nazwisko	Komitet wyborczy	Rodzaj samorządu	Płeć	Wiek
La Duc Trung	Koalicyjny Komitet Wyborczy SLD Lewica Razem	Rada Dzielnicy Ochota	mężczyzna	59 lat
Nguyen Tuan Son	Koalicyjny Komitet Wyborczy SLD Lewica Razem	Rada Dzielnicy Włochy	mężczyzna	59 lat
Truong Anh Tuan	Koalicyjny Komitet Wyborczy SLD Lewica Razem	Rada Miasta Stołecznego Warszawy	mężczyzna	55 lat
Ngo Van Tuong	Komitet Wyborczy Warszawska Wspólnota Samorządowa	Rada Miasta Stołecznego Warszawy	mężczyzna	50 lat
Ton Van Anh	Komitet Wyborczy Warszawska Wspólnota Samorządowa	Rada Dzielnicy Śródmieście	kobieta	35 lat
Phan Vien Nga	Komitet Wyborczy Warszawska Wspólnota Samorządowa	Rada Dzielnicy Ochota	kobieta	22 lata
Ngo Van Vy	Komitet Wyborczy Wyborców Wspólnota Patriotyzm Solidarność	Sejmik Województwa Mazowieckiego	mężczyzna	69 lat

Źródło: opracowanie własne.

Sposób, w jaki podmiot różnicuje się od innych uczestników wyborów, jest jednym z czynników determinujących proces kształtowania wizerunku podczas kampanii wyborczej. W przypadku Wietnamczyków można byłoby wskazać na typ urody charakterystyczny dla Azji południowo-wschodniej jako czynnik wyróżniający ich spośród innych kandydatów, jednak w perspektywie działania na rzecz danej społeczności ważniejszy był stopień rozpoznania jako osoby znanej i cenionej w danym środowisku wyborczym³¹. Jeden z kandydatów stwierdzał wręcz: „Kiedy zbierałem podpisy na Ochocie, ludzie podchodzili do mnie, było dosyć naturalnie. Wyborcom wydaje się to normalne, że chcemy kandydować. Nie traktują tego w kategorii egzotyki. Spotykam się z życzliwymi reakcjami”³².

³¹ Ł. Trybulski, *Obcokrajowcy wchodzą do samorządu*, <http://natemat.pl/122047-obcokrajowcy-wchodza-do-samorzadu-musza-dac-z-siebie-dwa-razy-tyle-co-polski-kandydat> (10.01.2015).

³² Ł. Trybulski, *Polacy wietnamskiego pochodzenia idą po władzę. Udział w wyborach proponował im Palikot i PO*, <http://natemat.pl/122429,polacy-wietnamskiego-pochodzenia-ida-po-wladze-udzial-w-wyborach-proponowal-im-palikot-i-po> (10.01.2015).

Podkreśla się, że rdzeniem wizerunków kreowanych czasie kampanii wyborczej są próby manipulowania relacjami medialnymi w celu skonstruowania wyborcom określonej rzeczywistości politycznej³³. Widoczne jest to m.in. w tytułach doniesień medialnych informujących o kandydatach – potrzeba dosadnych i prostych opisów rzeczywistości skutkowałą pojawieniem się obok neutralnych tytułów typu „Kandydaci z Wietnamu w wyborach samorządowych”³⁴ czy „Wietnamczycy chcą być radnymi Warszawy”³⁵ także tych, które nawiązując do terminologii sportowo-militarnej – „Startują Wietnamczycy”³⁶ lub „Wietnamczycy walczą o władzę”³⁷, przechodziły wręcz do określeń brzmiących jak ostrzeżenie: „Warszawa: Wietnamczycy idą po władzę! Będą rządzić stolicą?”³⁸.

Odnotowano także przypadki stereotypowego przedstawiania Wietnamczyków, sugerujące ich dziwność i egzotykę – żartobliwe materiały emitowane w mediach oparte były na założeniu, że wszyscy obcy są komiczni, bo tak „śmiesznie” mówią lub się zachowują³⁹. Przykładem takiego protekcyjnego tonu w narracji jest materiał opisany przy prezentowaniu jednego z wietnamskich kandydatów na radnego Warszawy przez „Wiadomości” TVP. Dotyczył on Ngo Van Tuonga mieszkającego od 31 lat w Polsce, działacza społecznego i kulturalnego, związanego m.in. z jedną z opozycyjnych gazet w Wietnamie i portalem Kontynent Warszawa, zaangażowanego również w prace Komisji Społecznego Dialogu ds. Cudzoziemców przy Centrum Komunikacji Społecznej Urzędu m.st. Warszawy i Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji IOM. „Żadna z tych informacji nie pojawia się jednak w telewizyjnym materiale. Reporter wiadomości pokazuje natomiast przepełnione rowerami ulicy Hanoi i żartobliwie

³³ W. Cwalina, A. Falkowski, *Marketing polityczny...*, s. 153–154.

³⁴ R. Tomański, *Kandydaci z Wietnamu w wyborach samorządowych*, <http://www.rp.pl/artykul/1156442.html?print=tak&p=0> (10.01.2015).

³⁵ E. Dłużewska, *Wietnamczycy chcą być radnymi Warszawy. Rozmawiamy z nimi*, http://wyborcza.pl/1,75248,16875079,Wietnamczycy_chca_byc_radnymi_Warszawy__Rozmawiamy.html?order=najfajniejsze_odwrotnie (10.01.2015).

³⁶ *Startują Wietnamczycy*, <http://wiadomosci.onet.pl/warszawa/startuja-wietnamczycy/jq17z> (10.01.2015).

³⁷ *Wietnamczycy walczą o władzę*, <http://tvnwarszawa.tvn24.pl/print/informacje,news,wietnamczycy-walczą-o-władzę-sa-wdzieczni-i-zachwyceni-nasza-demokracja,147453.html> (10.01.2015).

³⁸ *Warszawa: Wietnamczycy idą po władzę! Będą rządzić stolicą?*, http://m.se.pl/wydarzenia/warszawa/warszawa-wietnamczycy-ida-po-władzę-beda-rządzić-stolica_429671.html (10.01.2015).

³⁹ O stereotypowych sposobach przedstawiania ludzi o innym kolorze skóry niż białe w mediach zob. C. Barker, *Studia kulturowe. Teoria i praktyka*, Kraków 2005, s. 306–307.

pyta się kandydata na radnego czy zamierza wprowadzić do Warszawy rozwiązania komunikacyjne z Wietnamu. W rozmowie z Ngo dziennikarz stwierdza, że roślinność w Warszawie jest inna niż w Hanoi, zastanawia się jak zapisać nazwisko Ngo, następnie głos „z offu” informuje widzów, że kandydat podchodzi do sprawowania władzy bardzo poważnie, a ilustracją tych słów jest obraz Wietnamczyka zwijającego się ze śmiechu⁴⁰.

Wśród czynników związanych z kształtowaniem wizerunku wymienia się także wydarzenia dziejące się poza głównym nurtem kampanii, będące jednak użyteczne dla jej toku. Potwierdzeniem tego jest udział wietnamskich kandydatów Warszawskiej Wspólnoty Samorządowej (WWS) w uroczystościach Święta Niepodległości z biało-czerwoną flagą i umieszczonym na niej dwujęzycznym napisem o treści „Za naszą i waszą wolność”. Komentując swój udział w tych obchodach jeden z nich pisał na portalu społecznościowym: „Oddajemy hołd Nieznanemu Żołnierzowi, oddajemy wszystkim bohaterom – dzięki którym żyjemy w Polsce Niepodległej, Wolnej i Demokratycznej – w dniu Narodowego Święta Niepodległości”⁴¹.

Można wspomnieć również o udziale tych kandydatów w pikiecie solidarności z protestującymi przeciw łamaniu zasad demokracji w Hong Kongu, zorganizowanej przez WWS i przeprowadzonej przed bramą ambasady Chińskiej Republiki Ludowej na kilka dni przed wyborami⁴². Pisano: „Warszawska Wspólnota Samorządowa zrzesza osoby i środowiska, dla których kwestie poważnego traktowania zasad demokratycznego ładu są sprawą naprawdę istotną. Wśród nich są również imigranci z Wietnamu, rozumiejący być może pełniej sytuację, w jakiej znaleźli się bojownicy o prawdziwą samorządność w Hong Kongu. Walkę, którą podjęli ci dzielni ludzie, prowadziła jeszcze ćwierć wieku temu Polska i inne kraje regionu. Tym bardziej konieczne jest, żeby głos solidarności popłynął do Hong Kongu właśnie z Warszawy!”⁴³. Pikietą dawała możliwość jednoznacznego lokowania wietnamskich kandydatów jako walczących o demokrację i swobody polityczne przy jednoczesnym stworzeniu okazji do bezpośredniego kontaktu z nimi.

⁴⁰ *Sen o zamkniętych drzwiach*, http://lukasztec.blox.pl/tagi_b/24227/wybory-samorzadowe.html (10.01.2015).

⁴¹ <https://www.facebook.com/pages/Tuong-Ngo-Van-Kandydat-na-radnego-do-Rady-Warszawy/552404214860647> (10.01.2015).

⁴² *Demokracja i samorządność nie ma granic*, <http://www.org.pl/demokracja-samorzadnosc-nie-ma-granic/> (10.01.2015).

⁴³ *Samorządny Hong Kong – samorządna Azja*, <http://www.org.pl/samorzadny-hongkong-samorzadna-azja/> (10.01.2015).

Do czynników wpływających na proces kształtowania wizerunku podczas kampanii wyborczej zalicza się także kwestia przynależności partyjnej, stanowiąca element identyfikacji politycznej. Wietnamscy kandydaci na warszawskich radnych startowali z trzech komitetów: Koalicyjnego Komitetu Wyborczego SLD Lewica Razem (trzy osoby), Komitetu Wyborczego Warszawska Wspólnota Samorządowa (trzy osoby) oraz Komitetu Wyborczego Wyborców Wspólnota Patriotyzm Solidarność (jedna osoba).

Kandydaci z KKW SLD Lewica Razem wskazywali na fakt zaproszenia ze strony ugrupowania bez wstępnych, formalnych warunków (także tych dotyczących członkostwa w partii) oraz zbieżność postulatów wysuwanych przez przedstawicieli społeczności wietnamskiej z postulatami lewicowego ugrupowania. Z kolei kandydaci KW WWS podkreślali konieczność „odpolitycznienia” tego szczebla wyborów – jedna z kandydatek mówiła wręcz: „postrzegam siebie jako działacza społecznego, a nie polityka. Zawsze byłam przekonana, że wybory lokalne powinny być apartyjne” (Anh). Jej wyborczy kolega wskazywał na negatywne znaczenie startu z listy SLD, gdyż „Członkowie tej partii mają niezłe kontakty z ambasadą wietnamską i władzami w Wietnamie. Ten fakt może zostać wykorzystany przez komunistów z Wietnamu i tu nad Wisłą, jako legitymizacja ich władzy” (Toung). Jak podkreślono jednak w doniesieniach medialnych, dominowała życzliwość startujących względem siebie: „Choć czasem startują jako wzajemna konkurencja, zawsze życzą sobie nawzajem powodzenia i podkreślają, że będą ogromnie szczęśliwi, jeśli choć jeden z siedmiu kandydatów pochodzenia wietnamskiego zostanie wybrany. Będzie to ogromny powód do dumy dla całej społeczności”⁴⁴.

Następnym czynnikiem wpływającym na wizerunek kreowany podczas kampanii wyborczej jest program, prezentowany przez kandydatów – na ile jest konkrety, a obietnice w nim zawarte odpowiadają potrzebom głosujących. Wśród kwestii poruszanych w wystąpieniach medialnych kandydatów można wyodrębnić kilka kręgów tematycznych, występujących w przedstawianych programach, podstawowe z nich dotyczą obrazów „dobrego gospodarza”, „współobywatela i współmieszkańca” oraz „pośrednika między kulturami”.

Najważniejsze jest budowanie obrazu „dobrego gospodarza”, troszczącego się o dobro wspólne i zabiegającego o najbardziej korzystne działania dla rozwoju wspólnoty współmieszkańców. W wypowiedziach każdego z kandydatów możemy odnaleźć takie odniesienia. Dotyczyły one wsparcia rozwoju gospodarczego

⁴⁴ R. Tomański, *Kandydaci z Wietnamu w wyborach samorządowych*, <http://www.rp.pl/artykul/1156442.html?print=tak&p=0> (10.01.2015).

i kulturalnego poszczególnych dzielnic, a także całego miasta. W przytaczanych wizjach poprawy życia podkreślano potencjał strony wietnamskiej, przykładowo jeden z kandydatów deklarował:

Chcę pracować nad rozwojem mocnych stron, które społeczność wietnamska może zaoferować Polakom: salony piękności, usługi medyczne, opieka zdrowotna, usługi gastronomiczne, produkcja artykułów żywnościowych. Ważne będzie wspólne działanie, by tworzyć nowe miejsca pracy (La Duc Trung).

Pojawiają się wizje wzajemnego, polsko-wietnamskiego, uzupełnienia w podejmowanych działaniach:

Wietnamskie firmy działające w sferze gastronomii, usług medycznych, produkcji artykułów żywnościowych, a także coraz bardziej popularne salony piękności wypełniają nisze rynkowe, rzadko konkurują z polskimi firmami. Zintegrowani z Polakami Wietnamczycy mogą promować Polskę i polskie firmy na rynkach azjatyckich (La Duc Trung).

Inny z kandydatów akcentował kwestie dotyczące bezpieczeństwa na ulicach Warszawy, poprawy stabilności życia warszawskiej rodziny (zakładającej dość ogólnikowe „życie bez stresów i zmartwień o przyszłość”) oraz rozwój kultury fizycznej przez powszechną rekreację wspieraną m.in. przez budowę i utrzymanie przysiedlowych obiektów sportowo-rekreacyjnych (Truong Anh Tuan). Poprawa oferty edukacyjnej i kulturalnej postulowana była także w programach innych kandydatów (np. Phan Vien Nga). Wskazywano na konieczność uporządkowania kwestii polityki najmu lokali użytkowych, należących do dzielnic i jej zmianę, mającą na celu dostosowanie się do potrzeb lokalnych społeczności, m.in. poprzez premiowanie małych rodzinnych zakładów, a nie sklepów sieciowych (Ngo Van Tuong). Uwypuklano rolę bazarów w rozwoju drobnego handlu (Phan Vien Nga, Ngo Van Tuong). Jedna z kandydatek podkreślała swą potencjalną rolę w mediacjach w sytuacjach konfliktowych między przedstawicielami biznesu – zwłaszcza gastronomicznego – i mieszkańców (Ton Van Anh).

Kolejnym kręgiem tematycznym przedstawianych przez wietnamskich kandydatów programów wyborczych była kreacja obrazu „jednego z nas”, współobywatela państwa, współmieszkańca miasta, akcentującego swą przynależność do lokalnej wspólnoty i swój patriotyzm lokalny.

Uwydatniało się to w preferowaniu określenia „jesteśmy Polakami wietnamskiego pochodzenia” (Ton Van Anh). Jedna z kandydatek zaznaczała: „Nie chcę być kojarzona wyłącznie z mniejszością wietnamską i problemami migrantów” (Phan Vien Nga).

Podkreślano związki z krajem zamieszkania przez wskazanie na podobieństwa między Polską a Wietnamem, analogię odnajdywano w doświadczeniach historycznych (liczne wojny i zagrożenia niepodległości), zaznaczano: „Historie Polski i Wietnamu mają wbrew pozorom wiele wspólnego” (Ton Van Anh). Wskazywano na podobieństwa na polu wyznaniowym i znaczenie katolicyzmu w życiu obu narodów (podkreślając, że Wietnam jest drugim największym katolickim krajem Azji). Według kandydatów znaczenie ma także lepsze niż w przypadku innych narodów z Azji zrozumienie problematyki polskiej wśród Wietnamczyków. Podkreślano, że: „Wietnamczycy kojarzą Polskę z tymi symbolami lepiej niż inne nacje. Polska jest bardziej popularna w Wietnamie niż Tajlandii czy Singapurze. Wydaje mi się, że również bardziej niż np. we Włoszech czy Hiszpanii” (Ton Van Anh). Pojawiały się także wątki dotyczące wdzięczności za działania Polski na rzecz Wietnamczyków: „Przyjechałam do Polski jako małe dziecko. To Polska i Polacy mnie wychowywali i nauczyli odpowiedzialności i wobec nich mam dług wdzięczności” (Ton Van Anh). Zaznaczano długotrwałość swoich związków z polskością i znaczenie czasu tu spędzonego dla własnych doświadczeń życiowych i zawodowych. Kandydat z KKW SLD Lewica Razem mówił: „Urodziłem się w Hanoi, ale czuję się Polakiem (polskie obywatelstwo mam od 23 lat) i warszawiakiem. Mieszkam w stolicy już 38 lat, to moje ukochane miasto. Tu dojrzewałem, przyjechałem na studia mając 17 lat, tu zakochałem się, założyłem swoje gniazdo rodzinne, przeżywałem smutki i radości mojego życia, w tym mieście byłem świadkiem zimy stulecia, stanu wojennego, rewolucji solidarnościowej i wielkich zmian ustrojowych RP” (Truong Anh Tuan).

Wątek przynależności do lokalnej wspólnoty i patriotyzmu lokalnego wyraźnie akcentowany był w odpowiedziach na pytania o powód uczestnictwa w wyborach:

Kandyduję z czysto ludzkiego powodu. Chcę być widziana jako członek lokalnej społeczności w której żyję. Zależy mi na czystości mojej okolicy, żeby dbano o zieleń, żeby naprawiono chodniki i ulice, żeby do szkoły do której chodzą moi bracia, były dostarczane jabłka. To jest mój lokalny patriotyzm (Phan Vien Nga).

Podkreślano, że:

Nie chodzi o samą obecność w polityce, ale o aktywność. Niektóre media piszą, że idziemy po władzę, ale to jest służba... Nie chcę zostać radnym w celu zarobkowym, bo to zapewnia mi moja obecna praca. Od kiedy dostałem polski paszport, głosowałem w każdych wyborach. Już czekając na otrzymanie polskiego obywatelstwa wiedziałem, że będę chciał kandydować w wyborach (Ngo Van Tuong).

W wypowiedziach pojawiały się motywy związane ze zdobywaniem nowych doświadczeń i potrzebą współodpowiedzialności: „Chciałbym sprawdzić się w nowej działalności społecznej na większą skalę oraz wykorzystać szansę wpływania na budowę i rozwój Warszawy oraz na lepsze życie Warszawianków i migrantów” (Truong Anh Tuan). Wskazywano na potrzebę kolektywnego działania na rzecz dobra wspólnego: „Wiele nauczyłam się od Polaków i zawsze dzieliłam się swoją wiedzą i umiejętnościami. Na początku działałam wspólnie z Wietnamczykami, a teraz widzę, że to, co robię, jest także wartościowe dla Polaków. Poza tym wybory lokalne są pierwszym etapem próby demokracji. W Wietnamie mieszkańcy nie mogą tego doświadczyć” (Ton Van Anh). Warto odnotować także integracyjną dla wspólnoty wietnamskiej funkcję wyborów: „Te wybory to szansa na dalszą integrację mniejszości wietnamskiej” (Truong Anh Tuan), czy też potraktowanie ich jako sposobu na uświadomienie Wietnamczykom ich praw (w tym prawa do głosowania) i obowiązków (Nguyen Tuan Son).

Trzeci obraz, wyłaniający się z wypowiedzi wietnamskich kandydatów, związany był z potrzebą funkcjonowania w roli „pośrednika między kulturami”. Odniesienia do wielokulturowości dotyczyły szeroko rozumianej integracji obcokrajowców z Polakami, podkreślane jako jeden z celów startu w wyborach (La Duc Trung). W wypowiedziach pojawiały się projekty konkretnych działań, służących rozwojowi wielokulturowości, np. Warszawskie Centrum Wielokulturowe na Pradze. Centrum, będąc siedzibą organizacji migrantów, podejmowałoby w swej pracy szeroki wachlarz spraw – od kulturalnych po prawne lub zajęłoby się organizacją polsko-wietnamskich festiwali (Ngo Van Tuong). Wskazywano na zarysowujące się możliwości wspólnych działań:

Wietnamczycy mieszkający w Polsce chcą być dobrymi sąsiadami Polaków w ich miejscu zamieszkania. Jednocześnie mogą pokazać inną kulturę i obyczaje, pracowitość, grzeczność, szacunek dla tradycji, opiekę nad starszymi osobami, dbanie o edukację dzieci, wzajemne wspieranie się. Wietnamska kultura ma dużo do zaoferowania i to nie tylko smaczna kuchnia, którą znają wszyscy (Truong Anh Tuan).

Niewielka liczba wyborców wietnamskich (w porównaniu z pozostałą grupą) sprawiła, że o potencjalnym sukcesie wietnamskich kandydatów na radnych decydowali w głównej mierze wyborcy spoza wietnamskiej społeczności. Wyniki wyborów samorządowych w 2014 roku nie były korzystne dla kandydatów wietnamskich – startując z trzech list wyborczych nie uzyskali żadnego z mandatów radnego. Wydaje się jednak, że zdobyte doświadczenie wyborcze stało się istotnym elementem w integracji i procesie równouprawnienia tej mniejszości w państwie zamieszkania, zostanie także wykorzystane w kolejnych elekcjach.

Bibliografia

- Barker Chris, *Studia kulturowe. Teoria i praktyka*, Kraków 2005.
- Cwalina Wojciech, Falkowski Andrzej, *Marketing polityczny. Perspektywa psychologiczna*, Gdańsk 2006.
- Goban-Klas Tomasz, *Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu*, Warszawa–Kraków 1999.
- Dobek-Ostrowska Bogusława, *Komunikowanie polityczne i publiczne*, Warszawa 2006.
- Kodeks wyborczy*, ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r., Dz.U. z 2011 r., Nr 21 poz. 112.
- Ludność. Stan i struktura społeczno-demograficzna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, Warszawa 2013.
- Łodziński Sławomir, Pudzianowska Dorota, Szaranowicz-Kusz Marta, *Wprowadzenie. Analiza procesu przyznawania praw wyborczych na poziomie lokalnym cudzoziemcom z państw trzecich w wybranych krajach Unii Europejskiej*, w: *Prawa wyborcze dla cudzoziemców – tak czy nie? Analiza procesu przyznawania praw wyborczych na poziomie lokalnym cudzoziemcom z państw trzecich w wybranych krajach Unii Europejskiej*, red. Sławomir Łodziński, Dorota Pudzianowska, Marta Szaranowicz-Kusz, Warszawa 2014.
- Łodziński Sławomir, Zielińska Dorota Anna, „Polityczni” cudzoziemcy? *Społeczne postrzeganie partycypacji politycznej imigrantów w Polsce. Wyniki badań ilościowych*, w: *Prawa wyborcze dla cudzoziemców – tak czy nie? Analiza procesu przyznawania praw wyborczych na poziomie lokalnym cudzoziemcom z państw trzecich w wybranych krajach Unii Europejskiej*, red. Sławomir Łodziński, Dorota Pudzianowska, Marta Szaranowicz-Kusz, Warszawa 2014.
- Mapowanie migrantów w Warszawie. Opracowanie wstępne*, Warszawa, maj 2014.
- Ratajczak Magdalena, *Postrzeganie mniejszości. Wizerunek mniejszości w telewizji publicznej w Polsce*, w: *Kształtowanie wizerunku*, red. Beata Ociepka, Wrocław 2005.
- Ryniejska-Kiełdanowicz Marta, *Kształtowanie wizerunku Polski w Unii Europejskiej*, w: *Kształtowanie wizerunku*, red. Beata Ociepka, Wrocław 2005.
- Sasińska-Klas Teresa, *Stereotypy i ich odzwierciedlenie w opinii publicznej*, w: *Mity i stereotypy w polityce. Przeszłość i teraźniejszość*, red. Agnieszka Kasińska-Metryka, Michał Gołoś, Toruń 2010.
- Sobkowiak Barbara, *Public relations jako forma komunikowania masowego*, w: *Studia z teorii komunikowania masowego*, red. Bogusława Dobek-Ostrowska, Wrocław 1999.

Spółeczność wietnamska w Polsce. Polityka migracyjna Wietnamu. Raport, Wydział Analiz Migracyjnych, Departament Polityki Migracyjnej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Warszawa, czerwiec 2007.

Stosunek Polaków do innych narodów, „Komunikat z badań CBOS” BS/12/2013.

Szaranowicz-Kusz Marta, Zielińska Dorota Anna, Pokojńska Justyna, Dworżański Piotr, *Udział cudzoziemców w życiu politycznym wspólnot lokalnych. Bariery, obawy, perspektywy rozwoju. Wyniki badań jakościowych*, w: *Prawa wyborcze dla cudzoziemców – tak czy nie? Analiza procesu przyznawania praw wyborczych na poziomie lokalnym cudzoziemcom z państw trzecich w wybranych krajach Unii Europejskiej*, red. Sławomir Łodziński, Dorota Pudżianowska, Marta Szaranowicz-Kusz, Warszawa 2014.

Streszczenie

Przedstawiciele mniejszości wietnamskiej po raz pierwszy w swej historii w Polsce wzięli udział w wyborach samorządowych w 2014 roku. Wydarzenie to jest kolejnym elementem w integracji i procesie równouprawnienia tej mniejszości w państwie zamieszkania.

W prezentowanym tekście podjęto kwestie związane z funkcjonowaniem wizerunku kandydatów mniejszości wietnamskiej w mediach wraz z charakterystyką czynników wpływających na jego kształt podczas kampanii wyborczej.

Słowa kluczowe: partycypacja polityczna, wybory samorządowe, imigranci, mniejszość wietnamska

**AROUND THE POLITICAL PARTICIPATION
OF IMMIGRANT MINORITIES IN POLAND
– A MINORITY OF VIETNAMESE AND LOCAL ELECTIONS IN 2014**

Summary

Representatives of the Vietnamese minority for the first time in its history in Poland took part in the local elections in 2014. This event is another element in the process of integration and equality of minorities in the country of residence.

In the present text, I take issues related to the functioning of minority candidates Vietnam's image in the media, along with the characteristics of the factors affecting its shape during the election campaign.

Keywords: political participation, local elections, immigrants, minority Vietnamese